

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş: 28.02.2017 ✓Accepted/Kabul: 17.03.2017

DOI: 10.5505/pausbed.2017.75508

TÜRKİYE’DE VERGİ YÜKÜNÜN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

İbrahim ORGAN*, Eren ERGEN**

Özet

Bu çalışmanın amacı vergi yükünün ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini incelemektir. Bu kapsamda çalışmada 1980-2015 yılları için Türkiye’de vergi yükü ile ekonomik büyüme arasında ki ilişki Pesaran v.d. (2001) tarafından önerilen sınır testi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonunda vergi yükü ve ekonomik büyümenin eş-bütünleşme ilişkisine sahip olduğu saptanmıştır. İki değişken arasında uzun dönemde negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Vergi Yükü, Ekonomik Büyüme, ARDL, Nedensellik.

Jel Sınıflandırılması: E62, H0, O49

A STUDY ON THE EFFECTS OF ECONOMIC GROWTH ON TAX BURDEN IN TURKEY

Abstract

The purpose of this study is to examine the effect of the tax burden on economic growth. Within this framework the relationship between tax burden and economic growth in Turkey from 1980 to 2015 has been analyzed by the bounds test proposed by Pesaran et al. (2001). At the end of the study, it was determined that tax burden and economic growth have a co-integration relationship. There was a long-term negative correlation between tax burden and economic growth.

Keywords: Tax Burden, Economic Growth, ARDL, Causality.

Jel Classification Codes: E62, H0, O49

*Prof. Dr. İbrahim ORGAN, Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, DENİZLİ.
e-posta: iorgan@pau.edu.tr.

**Arş. Gör. Eren ERGEN, Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, DENİZLİ.
e-posta: eergen@pau.edu.tr.

1.GİRİŞ

Bir ülkede devlet neden vardır sorusunun cevabını Musgrave vermiştir. Musgrave'e göre devletin hayatımızda var olmasının sebebi piyasa başarısızlıklarıdır. Piyasa başarısızlığının yol açtığı etkinsizlikleri düzeltmek adına kamunun piyasada yer almasına Musgrave kaynak tahsisi işlevi adını vermektedir (Savaşan, 2014: 17-18). Devletin görevi ise piyasa başarısızlıklarını düzeltmektir. Devlet bu görevini gerçekleştirirken de finansal kaynağa ihtiyaç duyar. Olağan finansman kaynağını ise vergiler oluşturmaktadır.

Vatandaşlığın temel görevi vergi ödemektir. Ancak her vatandaş vergi ödemekte uyumlu olmayabilir. Vergi uyumu vergi yükünün geniş bir kitle üzerinde olmasından dolayı güncelliğini korumaktadır. Bu nedenle bireyler verginin neden var olduğunu ve neden vergi ödedikleri gibi soruları eski dönemlerden beri sorgulamaktadır (Yurdadoğ v.d., 2016: 805).

Vergi devletin egemenlik gücüne dayanarak karşılıksız olarak tahsil ettiği bir finansal araçtır. Verginin karşılıksız olması, kişilerin vergiyi bir yük olarak algılaması sonucunu doğurur. Vergi sadece kişilere değil, topluma da bir yük yüklemektedir. Çünkü devlet o ülkenin milli hasılası üzerinden belli bir miktarı özel sektörden alıp kamu kesimine devretmektedir. Bu bakımdan hem kişisel hem de toplumsal vergi yükünden söz etmek mümkündür (Pehlivan O., 2014:160). Vergi devlet için gelir oluştururken alındığı birim olan bireye ise bir gider oluşturmaktadır. Giderler maliyet olarak kabul edilebilir. Bireylerin bütçelerinden eksilmelere yol açtığından maliyetleri bir yük olarak kabul edebiliriz. Verginin bir yük olarak algılanma sebebi ise ek bir maliyet yaratmasıdır. Vergiler kamu harcamalarının finansmanında kullanılmaktadır. Özellikle 2. Dünya savaşı sonrası dönemde artan kamu harcamaları 1960'lı yıllarda zirveye ulaşmıştır. Kamu harcamalarının artmasında hem ulusal hem uluslararası nedenler etkilidir. Günümüzde devletlerin gerçekleştirdikleri savunma gibi uluslararası kamu harcamalarının artması vergi ödeyenler tarafından eleştirilmektedir. Bu şekilde artan harcamaların finansmanında vergilerle finansman son derece önem arz etmektedir (Nar, 2013: 201-205).

Verginin bir yük olarak algılanmasının ve piyasadaki kaynakları kamuya aktarmasının sonucunda ekonomik büyüme olumsuz etkilenebilir. Bu çalışma vergi yükünün ekonomik büyüme üzerinde ki etkilerini araştırmayı amaçlamaktadır. Bu analiz için çalışmada ARDL yöntemi kullanılacaktır. Çalışmada ilk olarak vergi yükünün tanımı yapılacaktır. Bir sonra ki bölümde literatür taraması yapılacaktır. Üçüncü bölümde ampirik yöntemler ile vergi yükünün ekonomik büyüme üzerinde etkileri analiz edilecektir.

2.VERGİ YÜKÜ KAVRAMI

Vergi yükü kavramı ilk olarak 20. yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır. İlk olarak İngiltere'de Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Kraliyet İstatistik Kurumu Başkanı Herbert Samuel ile başlamış daha sonra "Colwyn Komitesi"nin çalışmalarıyla geliştirilmiştir. Türkiye'de ise vergi yükü konusu 1950 yılından sonra ele alınmış fakat teoride kalmıştır (Edizdoğanv.d., 2013: 177-178).

Literatürde genel kabul görmüş bir tanımı olmamakla birlikte vergi yükünü, ödenen vergilerin, gelire oranı şeklinde ifade etmekte bir sakınca yoktur (Tekbaş & Dökmen, 2007: 197) Vergi yükü kişileri iki şekilde etkileyebilir. Vergi yükü subjektif ve objektif vergi yükü olarak ikiye ayrılmaktadır. Subjektif vergi yükü, verginin birey üzerinde yaptığı vergi baskısı sonucu ortaya çıkan psikolojik etkidir ve ölçülemez. İkinci etki objektif vergi yüküdür ve bireyin ödediği vergi tutarı ile o kişinin geliri arasında ki ilişkiyi ifade eder (Öztürk & Ozansoy 2011: 198-199). Objektif vergi yükü ölçülebildiğinden çalışmada objektif vergi yükü kullanılacaktır, dolayısıyla bu çalışmada vergi yükü denildiğinde objektif vergi yükünden bahsedildiği anlaşılmalıdır.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Verginin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ülkelerin uyguladıkları vergi politikaları ve konjonktürel durumlara göre değişiklik göstermektedirler. Vergilendirme ile ekonomik büyümeye ilişkin literatürde yer alan ampirik çalışmalar Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Vergi ile ekonomik büyümeye ilişkin ampirik çalışmalar

Yazar / Çalışmanın Yılı	Analizin Yapıldığı Ülke	Analizin Kapsadığı Yıllar	Kullanılan Ekonometrik Yöntemler	Bulgular
Marsden (1984)	20 Ülke	1970-1979	Resgresyon Analizi	Vergi gelirlerinin milli gelir içindeki payının %1 azalması, ekonomik büyümeyi %0.36 olumsuz etkilemektedir.
Engen ve Skinner (1996)	Birleşik Devletler	1959-1994	Panel ve Regresyon Analizi	Vergilerin ekonomik büyüme üzerinde etkisi olmakla birlikte bu etkinin boyutu çok azdır.
Kneller vd. (1999)	22 OECD Ülkeleri	1970-1995	(Statik) Panel Analizi	Gelir ve sermaye üzerindeki vergiler (Bozucu etkisi olan vergiler) ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir.
Widmalm (2001)	23 OECD Ülkeleri	1965-1990	Uç (aşırı) sınır analizi	Kişisel gelirin vergilendirilmesi yükseldikçe, ekonomik büyüme negatif yönde etkilenmektedir.
Anastassiou ve Dritsaki (2005)	Yunanistan	1965-2002	Birim kök testi ve ko-entegrasyon analizi	Toplam vergi gelirleri, gelir vergisi ve sermaye üzerindeki vergiler, tasarruf ve büyüme oranları arasındaki ilişki analiz edilmektedir. Sonuç olarak, vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında ilişki olduğu tespit edilmektedir.
Lee ve Gordon (2005)	70 Ülke	1970-1997	Panel Regresyon Analizleri	Kurumlar Vergisi oranında %10'luk bir azalış, ekonomik büyümeyi %1 ila 2 seviyesinde artıracığı tespit edilmektedir.
Durkaya ve Ceylan (2006)	Türkiye	1980-2004	Engle-Grangerko-entegrasyon testi, hata düzeltme modeli ve Granger	Dolaysız vergiler ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi bulunmaktadır. Dolaylı vergilerin ekonomi üzerindeki etkisi ise istatistiksel olarak anlamsızdır.

			nedensellik testi	
Mucuk ve Alptekin (2008)	Türkiye	1975-2006	Ko-entegrasyon ve Granger nedensellik	Dolaylı, dolaysız vergiler ile ekonomik büyümenin birlikte hareket ettiği ve dolaysız vergilerden ekonomik büyüme doğru tek yönlü bir nedenselliğin olduğu saptanmaktadır.
Temiz (2008)	Türkiye	1960-2006	JohansenEşbüt ünleşmeTesti ve hata düzeltme modeli	Toplam vergi gelirleri ile ekonomik büyüme arasında nedensellik bulunmaktadır.
Göçer vd. (2010)	Türkiye	1924-2009	Sınır Testi Yaklaşımı	Dolaylı ve dolaysız vergiler ile ekonomik büyüme arasında kısa ve uzun dönemde pozitif yönlü ve anlamlı ilişki vardır.
Ünlükaplan ve Arısoy (2011)	Türkiye	1968-2006	Eşbüt ünleşme Analizi, Granger nedensellik Testi, Etki-tepki analizleri	Eşbüt ünleşme sonuçlarına göre, vergi yükü ve vergi karması (dolaylı vergiler/dolaysız vergiler) ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli ilişki vardır. Kısa dönemde ekonomik büyüme, vergi karmasının Grangernedenseli iken, uzun dönemde iki değişken ile ekonomik büyüme serileri karşılıklı birbirlerinin Granger nedenidir. Genel olarak vergi geliri ekonomik büyümeyi olumlu etkilemektedir.
Mangır ve Ertuğrul (2012)	Türkiye	1988-2011	Sınır testi eşbüt ünleşme ve ARDL yöntemleri	Vergi yükü ve ekonomik büyüme arasında eşbüt ünleşme tespit edilmektedir. ARDL sonuçlarına göre, kısa ve uzun dönemde değişkenler arasında negatif ilişki bulunmaktadır.
Erdoğan vd. (2013)	Türkiye	1998-2011	Eşbüt ünleşme analizi ve hata düzeltme modeli	Dolaylı vergiler ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli ilişki saptanmaktadır. Ekonomik büyüme açısından kısa dönemde dolaysız vergilerin daha etkin olduğu, uzun dönemde ise dolaylı vergilerin ön planda olduğu vurgulanmaktadır.
Canavire-Bacarreza vd. (2013)	19 Latin Amerika Ülkesi – 81 Gelişmiş ve Gelişmekte olan ülke	1990-2009	VAR Metodu (Etki-tepki analizi) Panel Analizi	Genel olarak kişisel gelir vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki negatif etkisi önemli boyutta değildir. Fakat Latin Amerika ülkelerinde yüksek oranda kişisel gelir vergisi, ekonomik büyümeyi negatif etkilemektedir. Kurumlar vergisinin ise ekonomik büyüme üzerindeki etkisi genel olarak negatif olarak gözlemlenmektedir.

4. MODEL

Bu çalışma vergi yükü ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Kullanılan veriler OECD veri bankasından elde edilmiştir.¹ Vergi yükü² ve ekonomik büyüme verileri 1980'den 2015'e kadar olan süre için yıllık serilerden oluşmaktadır. Çalışmada ölçeği küçültmek amacıyla serilerin doğal logaritmaları alınmıştır. Çalışmada ilgili serilerin gösterimi;

lngdp: GSYH

lntb: Vergi yükü şeklindedir.

4.1. Metodoloji

Bu çalışmada modelin tahmin edilmesi için Pesaran v.d. (2001) tarafından geliştirilen ARDL eş-bütünleşme testi kullanılmaktadır. Bu yöntemin avantajı değişkenlerin hangi seviyede eş-bütünleşik olduğuna bakılmasına gerek olmadan seriler arasındaki eş-bütünsellik ilişkisinin olup olmadığını test etmenin mümkün olmasıdır (Şimşek ve Kadılar, 2010: 123).

Aşağıda yer alan eşitlikler kullanılarak eş bütünleşme analizi yapılmaktadır. Bunun için öncelikle doğrusal bir tahmin denklemi oluşturulmaktadır.

$$lngdp = c_0 + c_1 lntb + \varepsilon_i \quad (1)$$

ARDL sınır testi yaklaşımı için kısıtsız hata düzeltme modeli (2) nolu eşitlikte gösterilmektedir.

$$\Delta lngdp_t = c_0 + \sum_{i=1}^m c_{1i} \Delta lngdp_{t-i} + \sum_{i=0}^n c_{2i} \Delta lntb_{t-i} + \delta_1 lngdp_{t-1} + \delta_2 lntb_{t-1} + \varepsilon_i \quad (2)$$

(2) nolu eşitlikte Δ simgesi fark operatörünü, ε_i simgesi ise hata terimini ifade etmektedir. Eş bütünleşme testinin uygulanmasında ilk adım olarak (2) no'lu eşitlik tahmin edilmektedir. (2) no'lu eşitliğin oluşturulmasından sonra seriler arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı test edilmelidir. Değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığının test edilmesinde Wald testi kullanılmaktadır. Uzun dönemli ilişkinin test edilmesinde kullanılan hipotezler ise şu şekildedir;

$$H_0: \delta_1 = \delta_2 = 0 \quad (3)$$

$$H_1: \delta_1 \neq \delta_2 \neq 0$$

Uzun dönemli ilişkinin test edilmesi için hesaplanan F istatistik değeri, Pesaran v.d. (2001) tarafından ilgili çalışmalarında asimptotik olarak türetilen anlamlılık

¹<https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>; <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart>, Erişim Tarihi: 14.01.2016

² Vergi yükü alınan toplam vergi gelirlerinin GSYH'ya oranıdır. Bu gösterge bir bütün olarak devletle ilgilidir. Vergi yükünün hesaplanmasında gelir ve karlar, sosyal güvenlik katkıları, mal ve hizmetlerde alınan vergiler, bordro vergileri, mülkiyet ve mülkiyet devrine ilişkin vergiler ve diğer vergiler üzerinden toplanan gelirler kullanılmıştır.

düzeyleri ile karşılaştırılmaktadır. Eğer hesaplanan F istatistik değeri kritik değerden büyükse (3) nolu eşitlikte H_0 red edilir. Bu durumda eş bütünleşme ilişkisinin varlığı sonucuna ulaşılmaktadır. Modelin eş bütünleşme ilişkisine sahip olduğunun bulunmasından sonra uzun dönem katsayıları elde edilmektedir. Uzun dönem katsayılarının tahmininin yapılması için (4) nolu eşitlikte yer alan ARDL (m, n) modeli oluşturulmaktadır.

$$\ln gdp_t = c_0 + \sum_{i=1}^m c_{1i} \ln gdp_{t-i} + \sum_{i=0}^n c_{2i} \ln tb_{t-i} + \varepsilon_i \quad (4)$$

Uzun dönemli ilişkinin katsayıları hesaplandıktan sonra modelin diagnostik testlerine bakılarak modelin uygunluğuna karar verilmektedir. Değişkenler arasında kısa dönemli ilişkilerin belirlenmesinde ARDL'ye dayanan bir hata düzeltme modeli kullanılır. Bunun için ise (5) no'lu eşitlik tahmin edilmektedir.

$$\Delta \ln gdp_t = c_0 + c_1 ECM_{t-1} + \sum_{i=1}^m c_{2i} \Delta \ln gdp_{t-i} + \sum_{i=0}^n c_{3i} \Delta \ln tb_{t-i} + \varepsilon_i \quad (5)$$

(5) no'lu eşitlikte ECM_{t-1} ile gösterilen değişken hata düzeltme terimidir. Hata düzeltme katsayısı değişkenler arasında uzun dönem ilişkisinin elde edildiği modelin kalıntılarının bir gecikmeli değerini ifade etmektedir. ECM ifadesinin katsayısı kısa dönemde meydana gelen bir şokun etkisinin ne kadarının uzun dönemde ortadan kalkacağını göstermektedir (Paseran, v.d., 2001).

4.2.Uygulama

Analize başlamadan önce ADF ve PP testleri ile serilerin durağanlığına bakılmaktadır. Bu nedenle analize birim kök testlerinin yapılması ile başlanmaktadır. Tablo 2 ilgili değişkenlerin birim kök test sonuçlarını göstermektedir. Tablo 2'de Augmented Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (PP) testleri yardımıyla ilgili serilerin durağanlığına bakılmaktadır.

Tablo 2: ADF ve PP birim kök test sonuçları

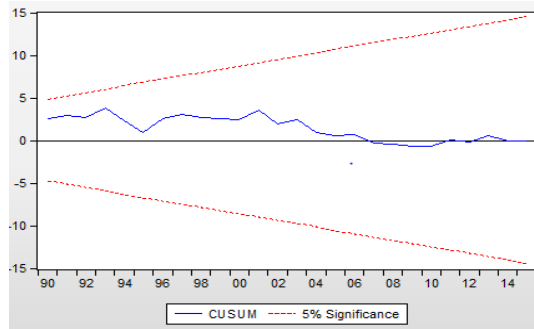
	Intb		Ingdp	
	Kritik Değerler	Test Değerleri	Kritik Değerler	Test Değerleri
ADF	%1 -3.63	-1.02	%1 -3.63	-0.32
	%5 -2.94		%5 -2.94	
PP	%1 -3.63	-1.02	%1 -3.63	-0.28
	%5 -2.94		%5 -2.94	
	Δ Intb		Δ Ingdp	
ADF	%1 -3.63	-5.29*	%1 -3.63	-4.96*
	%5 -2.95		%5 -2.95	
PP	%1 -3.63	-5.29*	%1 -3.63	-4.90*
	%5 -2.95		%5 -2.95	

*: %1 anlam seviyesinde birim kök içermemektedir.

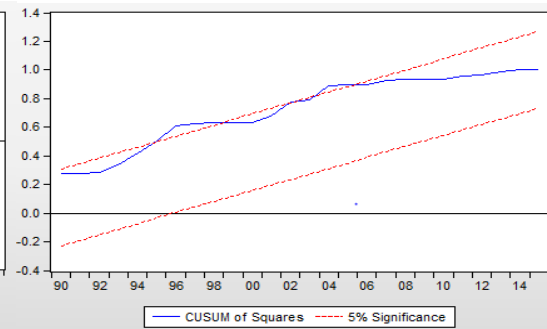
Tablo 2’de değişkenler için %1 ve %5 güven aralıklarında kritik değerleri verilmektedir. Buna ek olarak Tablo 2’de değişkenlerin test değerleri görülmektedir. Tablo 2’de yer alan ADF ve PP birim kök test sonuçlarına göre ilgili değişkenlerin birinci farklarında durağan oldukları görülmektedir.

CUSUM testleri ilk n tane gözlemi kullanarak sürekli tekrarlanan tahminlerden elde edilen hata terimlerinin kümülatif toplamalarının alınması şeklinde yapılan ve %5 anlamlılık düzeyi için katsayıların istikrarını inceleyen istatistik sonuçlarıdır. CUSUMQ testleri CUSUM testlerine benzer şekilde hesaplanmaktadır (Akçağlayan ve Kayıran, 2010: 140-141).

Şekil 1: Cusum Testi

Şekil 2: Cusum Q Testi

Şekil 1 ve Şekil 2 serilerin istikrarını incelemektedir. CUSUM testlerinden ilgili serilerin anlam seviyelerinin incelenmesi değişkenlerin istikrarlı olduğunu göstermektedir. Buna göre değişkenler ile ilgili uygulanacak politikaların etkin olacağı görülmektedir.

Durağanlığın ve istikrarın sağlandığı uygun değerlerin belirlenmesinin ardından Auto Regressive Distributed Lag Models (ARDL) modeli kullanılarak eş-bütünleşme testi uygulanabilir. Bu aşamada uygun gecikme sayıları belirlenerek modele geçilir. İlgili değişkenler arasında eş bütünleşmenin varlığının sınanması için bounds testleri uygulanmaktadır. Tablo 3’te modelin bounds test sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 3: Sınır testi sonuçları

K	F İstatistiği	%5 anlam düzeyindeki kritik değerler	
		Alt Sınır	Üst Sınır
1	11.10824	4.94	5.73

11.10824 olarak hesaplanan bound F-İstatistik değeri kritik değerler ile karşılaştırıldığında %5 anlam seviyesinde üst sınır değerinin üstünde olduğu için H_0 red edilmektedir. Bu sonuca göre seriler arasında eş-bütünleşme ilişkisi bulunmaktadır. Yani değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin varlığı bulunmaktadır.

Tablo 4: ARDL (3, 1) Modeli tanısal testleri

Tanısal Testler	İstatistikler
R^2	0.572257

Adjusted R^2	0.48999
F-statistic	6.9568 (0.000)
Breusch-Godfrey LM	1.5709 (0.2285)
ARCH LM	0.0161 (0.8997)
Ramsey Reset	0.0983 (0.7564)

Tablo 4’de ARDL (3,1) modelinin tanısal test sonuçları verilmektedir. Buna göre modelde otokorelasyon ve değişen varyans sorununun olmadığı ve model kurma hatasının bulunmadığı görülmektedir.

Seriler arasında eş-bütünleşme ilişki tespit edildikten sonra vergi yükü ve ekonomik büyüme arasında uzun ve kısa dönem ilişkilerinin test edilmesi için ARDL modeli kurulmaktadır. Tablo 4 incelendiğinde ARDL (3, 1) modelinden elde edilen hata düzeltme modeli sonuçları görülmektedir.

Tablo 5:ARDL yaklaşımına dayalı hata düzeltme modeli sonuçları

Değişkenler	Katsayı	T İstatistiği	Olasılık
$\Delta \ln gdp(-1)$	-0.5154	-1.9918	0.0570
$\Delta \ln gdp(-2)$	-0.4458	2.3133	0.0289
$\Delta \ln tb$	-0.0500	-0.3005	0.7662
ECM	-1.4426	-4.6708	0.0001

Tablo 5’te yer alan ECM ifadesi kısa dönemde oluşan dengesizliğin ne kadarının uzun dönemde düzeleceğini ifade etmektedir. Hata düzeltme katsayısı beklendiği gibi negatif bir değer almaktadır. İlgili katsayının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Hata düzeltme katsayısı -1.4847 olarak hesaplanmıştır. Buna göre kısa dönemde meydana gelen bir şok olması durumunda uzun dönemde bu şokun ortadan kalkması bir yıldan kısa bir süre almaktadır.

Tablo 6: ARDL yaklaşımına uzun dönem katsayıları

Değişkenler	Katsayı	T İstatistiği	Olasılık
$\Delta \ln t$	-0.2666	-1.8381	0.0775
C	0.0372	3.8572	0.0007

Tablo 6 vergi yükü ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Vergi yükünün ekonomik büyüme üzerinde ki etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. Model logaritmik kurulduğundan katsayılar esneklik değerini ifade etmektedir. Uzun dönem sonuçlarına göre uzun dönemde vergi yükünün %1 artması ekonomik büyümeyi %0.26 azaltmaktadır.

Tablo 7: Granger nedensellik testi

Bağımlı değişken: $\ln tb$		
Bağımsız Değişken	Ki-Kare	Olasılık
$\ln gdp$	1.942044	0.3787
Bağımlı değişken: $\ln gdp$		
Bağımsız Değişken	Ki-Kare	Olasılık
$\ln tb$	7.864906	0.0196

Tablo 7 Granger nedensellik testinin sonuçlarını göstermektedir. Tablo 7 incelenerek ekonomik büyümenin mi vergi yükünü yoksa vergi yükünün mü ekonomik büyümeyi etkilediği anlaşılmaktadır. 2 gecikmeli Granger nedensellik vergi yükünden milli hasılaya doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmaktadır.

5.SONUÇ

Çalışmada Türkiye'nin vergi yükü ve ekonomik büyüme verileri ışığında ARDL (3, 1) modeli ile eş-bütünleşme analizi yapılmıştır. Seriler arasında uzun dönemli eş-bütünleşme ilişkisi saptanmıştır. -1.44 olarak hesaplanan hata düzeltme katsayısı şokların bir dönemden kısa periyotta ortadan kalkacağını göstermektedir. Çalışmada yapılan Granger nedensellik testi sonucunda vergi yükünden ekonomik büyümeye doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmaktadır.

Çalışmada vergi yükünde oluşacak artışın ekonomik büyümeyi negatif etkileyeceği bulunmuştur. CUSUM testleri ve Granger testi sonucunda modelin istikrar koşulunu sağladığı ve vergi yükünün ekonomik büyümeyi etkilediği sonucu uygulanacak politikaları destekler niteliktedir. Sonuç olarak vergi yükünün ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Buna ek olarak vergi yükünün artması ekonomik büyümenin azalmasına yol açmaktadır. Nihai olarak politika belirleyicileri ve uygulayıcılarının vergi politikalarını belirlerken bu durumu dikkate almaları önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçağlayan, A. ve Kayıran, M. (2010). Türkiye’de Kamu Harcamaları ve Gelirleri: Nedensellik İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**,5(2), 129-146.
- Anastassiou T. ve Dritsaki C. (2005). “TaxRevenuesandEconomicGrowth: An EmpiricalInvestigationforGreece Using Causality Analysis”, **Journal of SocialSciences**,Vol: 1 (2), pp. 99-104.
- Canavire-Bacarreza, G.,Martinez-Vazquez, J. ve Vulovic, V. (2013). “TaxationandEconomicGrowth in Latin America”, **IDB WorkingPaper Series**, 431, Inter-American Development Bank, https://www.econstor.eu/bitstream/10419/11542_3/1/IDB-WP-431.pdf (Erişim Tarihi: 01.12.2016).
- Dickey, D. A. and Fuller, W. A. (1979). Distribution of theEstimatorsforAutoregressive Time Series With a UnitRoot, **Journal of theAmerican Statistical Association**, 74, 427-431.
- Durkaya M. ve Ceylan S. (2006). “Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 150, ss. 79-89.
- Edizdoğan, N., Çetinkaya, Ö. Ve Gümüş, E. (2013) **Kamu Maliyesi**, Bursa.
- Engen E.M. ve Skinner, J. (1996). “TaxationandEconomicGrowth,” **NBER WorkingPaper**,No: 5826, <http://www.nber.org/papers/w5826.pdf> (Erişim Tarihi: 28.11.2016).
- Erdoğan E.,Topcu, M. ve Bahar, O. (2013). “Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi”, **Finans Politik & Ekonomik Yorumlar**, Cilt: 50, Sayı: 576,ss. 99-109.
- Göçer İ., Mercan M., Bulut Ş. ve Dam M. M. (2010). “Ekonomik Büyüme İle Vergi Gelirleri Arasındaki İlişki: Sınır Testi Yaklaşımı”, **Dumlupınar Üniversitesi SBE**, Sayı: 28.
- Granger, C. W. (1969). Investing Causal Relations by Econometric Models and Cross-Spectral Methods, **Econometrica: Journal of the Econometric Society**, 424-438.
- Kneller R.,Bleaney M. F. ve Gemmell N. (1999). “FiscalPolicyandGrowth: Evidencefrom OECD Countries”, **Journal of PublicEconomics**, Vol: 74, pp. 171–190, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0047272799000225> (Erişim Tarihi: 30.11.2016).
- Lee Y. ve Gordon R.H. (2005). “TaxStructureandEconomicGrowth”, **Journal of PublicEconomics**, Vol: 89, pp. 1027-1043, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0047272704001343> (Erişim Tarihi: 27.11.2016).
- Mangır F. ve Ertuğrul H. M. (2012). “Vergi Yükü ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1988-2011 Türkiye Örneği”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 162, ss. 256-265.

- Marsden K. (1984). "Links Between Taxes and Economic Growth: Some Empirical Evidence", **World Bank Staff Working Papers**, 605, <http://documents.worldbank.org/curated/en/447031468756620681/pdf/multi0page.pdf> (Erişim Tarihi: 26.11.2016).
- Mucuk M. ve Alptekin V. (2008). "Türkiye'de Vergi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: VAR Analizi (1975-2006)", **Maliye Dergisi**, Sayı: 155, ss. 159-174.
- Nar, M. (2013). **Kamu Ekonomisi**, 1. Baskı, Seçkin Matbaacılık, Ankara.
- Öztürk İ. ve Ozansoy A. (2011). Ücret Gelirleri Üzerindeki Vergi Yükünün Analizi, **Maliye Dergisi**, 161, 197-214.
- Paseran, M. H., Shin, Y. ve Smith, R., J. (2001). Bounds Testing Approaches to The Analysis of Level Relationships, **Journal of Applied Econometrics**, 16, 289-326.
- Pehlivan, O. (2014) **Kamu Maliyesi**, 1. Baskı, Celepler Matbaacılık, Trabzon.
- Phillips, P. C., ve Peron, P., (1988). Testing for A Unit Root in Time Series Regression, **Biometrika**, 75(2), 335-346.
- Savaşan, F. (2014) **Kamu Ekonomisi**, Bursa.
- Şimşek M. ve Kadılar C. (2010). Türkiye'de Beşeri Sermaye, İhracat ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Nedensellik İlişkisi, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C.11, S.1, 115-140.
- Tekbaş, A. ve Dökmen, G. (2007). Türkiye'de Vergi Yükünün Bölgesel Dağılımı, **Maliye Dergisi**, S.153, 195-213.
- Temiz D. (2008). "Türkiye'de Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1960-2006 Dönemi", **2. Ulusal İktisat Kongresi**, 20-22 Şubat 2008, ss. 1-18.
- Ünlükaplan İ. ve Arısoy İ. (2011). "Vergi Yükü ve Yapısı ile İktisadi Büyüme Arasındaki Dinamik Etkileşimler Üzerine Uygulamalı Bir Analiz", **ODTÜ Gelişme Dergisi**, Sayı: 38, ss. 71-100.
- Widmalm F. (2001). "Tax Structure and Growth: Are Some Taxes Better Than Others?", **Public Choice**, Vol: 107, pp.199-219, <https://www.jstor.org/stable/pdf/30026199.pdf> (Erişim Tarihi: 30.11.2016).
- Yurdadoğ V., Gökbnar R. ve Tunçay B. (2016). "Vergi Uyumunu Belirleyen Faktörlere Genel Bir Bakış", **Yönetim ve Ekonomi**, 23 (3), ss. 805-816.